

Fővárosunk elsivatagosodása

Sivatag alatt általában homokbuckás, növénytakaró nélküli, forró, száraz területeket értünk. De vannak kő-, téglá-, betonsivatagok is! Ilyenek általában a nagy kiterjedésű, modern városok, ahol az égbe nyúló felhőkarcok, sima, aszfaltozott, sok száz kilométeres fátlan utakon a gépkocsik százai és a gyárak ontják életlő forró égéstermékeiket.

Amikor halljuk a rádió napi meteorológiai jelentését, hogy városunk külterületein 15 °C, a belterületeken 18 fok meleg van a reggeli órákban, ez már jelzi, hogy a városnak más klímája van, mint a vidéknek. Naponta látjuk, halljuk, olvasuk, miként vágják, pusztítják a növényzetet a beépítésre kerülő területeken Pesten és Budán. Földgyalukkal évszázados fákat semmisítenek meg, patakszabályozásokat fakivágással kezdik, és a talajvíz-szüllyesztéssel virágos réteket tüntetnek el.

Fővárosunk fáit azonban nemcsak baltával, fűrészszel, traktorokkal tépik, vágják, hanem újabban még veszedelmesebb módon is pusztítják. Különösen a szépen fásított budai utakon, például Ménesi úton, Villányi úton, Szilágyi Erzsébet fasoron látjuk azt, hogy az út menti fasorok lombja már a nyár elején barnulni kezdett, sőt sok évtizedes derékvastagságú fa lombját veszítve teljesen ki is szárad. Eltekintve szilfáink pusztulásától, melyet a szilfavész nevű gombabetegség okoz, út menti fáink gyors kiszáradását, leromlását két okra vezethetjük vissza. Az egyik ok az, hogy a föld alatti telefon-

gáz- és távfűtésvezetékek sok esetben közvetlenül a fa tövéhez húzódnak, e vezetékek lefektetésekor elvágják a főgyökereket, így a fák kiszáradnak. Ezt több helyen is tapasztaltuk, például a Móricz Szigmond körtér környékén. A föld alatti vezetékek lefektetése természetesen nem mindig kerülheti el az út menti fák sorait, de a lefektetés után a kipusztult fák pótlásáról azonnal kellene gondoskodni, ezt azonban ritkán tapasztaljuk.

Utcai fasoraink ott is pusztulnak, ahol gáz- és kábel-lefektetés nincs. Mi ennek az oka? Sokan a motorgázokra, füstre gyanakszanak, de hogy ez nem okozza lombos fáink pusztulását, bizonyítja az a tény, hogy nem minden autósút mentén pusztul, barnul a fák lombja, csak ott, ahol *télen szóztak homokkal szórták fel az úttestet.* A Szilágyi Erzsébet fasor gyönyörű vadgesztenyes kettős fasorának csak az autótól felé eső sorai pusztulnak, mert csak ezeket érte az úttestről letakritott sós hólatyak.

Igen a só! A közönséges konyhasó! Mindennapi életünknek nélkülözhetetlen eleme, nagyobb adagokban azonban emberre, állatra, növényi szervezetekre halált hozó méreggá válhat. Ezért kerülnek a fák, erdők a tengerpartokat, csak egész kis sótűrő növények éldegélnek a tengerparton, és egyéb erősen sótartalmú talajokon. A fás növények közül egyedül a Mangrove nevű fás bozót él a trópusi tengerek mentén. Az úttestre szórt só azonban nemcsak a növényzetre káros, hanem az autók, villamosok fém- és gumialkatrészeit is kikezdi; a téli sok villamos-meghibásodás nagyrészt erre vezethető vissza. *Utaink szószása* ugyan a hó eltakarítását könnyíti, de kérdés, hogy *e gyors munka eredménye felér-e az okozott károk következményeivel.* (Ilyesfélért már tapasztaltunk a gyorsan kötő bauxit esetében is.) Ha ez a szózás tovább fog tartani, *a talajba beszivárgó só annyira át fogja a talajt itatni, hogy többé oda teljes talajkicserélés nélkül semmiféle fát, bokrot, virágot ültetni nem lehet.*

A fák, erdők védelme nemcsak esztétikai célokat szolgál: bebizonyított tény, hogy *a sivatagosodás, karsztosodás az erdők, fák kivágásával kezdődik.* A fáknak, erdőknek

döntő szerepe van az éghajlati tényezők megfigyelésében, kiegyensúlyozásában. Kimutatják, hogy az erdős területeket a jégesőkkel párosult zivatarok elkerülik. A téli hó olvadásakor keletkező vizeket, mint a szivacs magukba szívják, lassan engedik le és az országrészeket pusztító érvizeket megakadályozzák.

Fővárosunk éghajlatának megjavítására mai meglevő park- és utcai faállománya nem elegendő, de ha egy kicsit körültekintünk tereinken, utcáinkon, akkor könnyen rájövünk, hogy igen sok üres, telepítésre alkalmas terület áll még rendelkezésünkre. Melékutcáink, különösen Pesten az Erzsébet- és Terézváros utcái úgyszólván teljesen fátlanok. Ha szűkek is ezek az utcák, a forgalom is kisebb, a járdákon a gyalogosok útját nem akadályozzák. Sok helyen az utcák ki is szélesednek (például Akácfa utca, Wesselényi utca), ahol minden nehézség nélkül lehetne fásítani. Igen gyér a Tanács körút, Eskü tér fásítása. Valóságos beton aszfaltsziget a Móricz Szigmond körtemi Beszkárgomba környéke. *Fátlanok a várost keresztülszelő vasúti töltések.*

De a városban belüli házfalakat (tűzfalakat!) is sok helyen be lehetne futtatni a tapadós korongú vadszőlőfajokkal (*Ampelopsis tricuspidata*, *A. pubescens*). *Ezek a felfutó szőlőfélések nem rongálják, sőt védik az épület falait.*

A szökökutak is enyhítenék a város klímáját, de meglevő szökökutaink ezt a célt alig szolgálják. A most épült Blaha Lujza téri vízburaszerű kút alig porlasztja szét a vizet, emellett kisszerű, a tér méreteivel arányban nem álló (éppen csak a kerti törpék hiányának mellőle). Érdekes megoldású a Petőfi téri három gömbbugyogó, de szökökútnak, vízpórlasztónak igazán nem lehet nevezni. A Duna Intercontinental terasz, vízmedencéjének fémcsöves bugyogói, tapasztalatom szerint, a legmelegebb időben is ritkán működnek.

Látjuk, hogy sok lehetőség állna még rendelkezésünkre, csak körül kell nézni portánkon, a rendelkezésre álló lehetőségek kihasználásával elviselhetőbbé tehetnénk szép fővárosunk sivatagosodó összképét.

Dr. Pénzes Antal

Margit Nemest
1970. aug. 25

71221